

ТЕАТРАЛЬНА БІБЛІОТЕКА

Юрій Тітус

НЕ ПЛАЧ РАХІЛЕ

diasporiana.org.ua

ВИДАВНИЦТВО МИКОЛИ ДЕНИСЮКА

Театральна Бібліотека ч. 1.

Biblioteca Teatral Nº 1.

Юрій Тис
Jorge Tys

НЕ ПЛАЧ, РАХІЛЕ ...

NO LLORES, RAQUEL ...

РІЗДВ'ЯНА МІСТЕРІЯ - ДРАМА В ТРИХ ДІЯХ
MISTERIO-DRAMA EN TRES ACTOS

Editorial Mykola Denysiuk

Видавництво Миколи Денисюка

Буенос - Айрес

1952

Всі права застережені

Обкладинка роботи Б. Крюкова

Editorial Mykola Denysiuk
c. Curapaligüe 790
Buenos Aires, Argentina

Se terminó la impresión de
este libro el día 30 de
Mayo de 1952 en los Ta-
lleres Gráficos "Champion"
J. V. Gonzalez 2375,
Buenos Aires

П Е Р Е Д М О В А

Серед складних завдань українського театру на чужині є, в першу чергу, проблема створити репертуар, що стояв би нарівні з вимогами часу.

Наші письменники і драматурги збагачують репертуар рідного театру творами, що вражають нас глибокою ідейністю та новою формою. Серед них: “Жорна шумлять” У. Самчука; “Домаха” Л. Коваленка; “Морітурі” та “Генерал” І. Багряного; “Близнята ще зустрінуться” І. Костецького; “Ордер”, “Ворог” Ю. Косача та інші.

Не всі вони побачили світло рампи, значна частина з них поки що лежить мертвим капіталом — вони чекають на сценічне відтворення до того часу, коли на них настане справжня снага у звільненому від окупанта краю, після “соціалістичного реалізму” алілуйщика О. Корнійчука та йому подібних. З тієї писанини мало що лишиться придатним для справжнього українського театру.

Тому саме, вітаючи кожную нову річ наших письменників і драматургів, ми любовно складаємо їх у скарбницю в світлих надіях на краще майбутнє вільного театру у вільній Україні. Містерія - драма Юрія Тиса "Не плач, Рахіле" — нова цінність у цій скарбниці.

Юрій Тис, як письменник, увійшов у нашу літературу зі своїм власним стилем, його стихія, давнє минуле нашого народу — та в тій давнині він не довбається, як педант, як сухий бездушний протоколіст — він любовно вишукує в ній зерна нашої духовості, скроплює їх цілющою водою палкої любові до рідного краю, до свого народу.

Чи актуальною тема містерії?

Безумовно, — так.

Відбиті від порогів рідних дому,

Від рідної одірвані землі,

Заметені в чужину невідому,

Як в осінь буревійну журавлі...*)

ми поволі губимо чари Різдвяних Свят.

Серед екзотичної природи, серед чужого нам світу долара і "бізнесу" ми з тугою згадуємо наші свята з ялинкою, зі столом, повним страв, з веселими колядниками понад замерзлими вікнами.

Юрій Тис переносить нас у нашу дійсність, у наш край, але й там сьогодні, пригноблений

*) Б. Кравців.

жорстоким окупантом, рідний нарід не святкує величних Свят Різдвяних за прадідівськими звичаями. Страх сковає людину... Замість веселих колядників — попід вікнами вештаються енкаведівські посіпаки, що пильно стежать за кожною родиною.

З лісу приходить повстанець Роман. Він, розставивши сторожові чати по селу, прийшов до рідного села зі своїм загоном, щоб кожен з вояків міг побути в цей традиційний вечір зі своїми рідними. Батько оповідає своїм дітям про народження Христа, про переслідування Його Іродом. “На нашій землі теж Ірод...” каже Роман.

Дві наступні дії переносять нас у часи народження Христа.

Людство всіх епох з радістю і надією дивилося на Вифлеємську зірку, що несе мир і спокій, поміж людством благовоління... Але ті далекі часи так разюче нагадують наші: Ірод, що пригнобив народ страхом і терором, у звірачій люті намагається знищити Нового Царя Любові, він наказує спустити залізну заслону на своїх кордонах, не випустити нікого на чужину, знищити всіх дітей до двох років, об'являє останню війну, щоб запанувати над усім світом.

Так перекинув місток поміж минулим і сучасним Юрій Тис. В Іродові глядач бачить су-

часного сатрапа, що поневолив наш край, спустив залізну заслону, погнав синів його на скитальщину в чужі, непривітні краї.

Театральна студія імені Леся Курбаса поставила вперше містерію в м. Буенос-Айрес в час різдвяних свят 1951 року. Вистава в постановці режисера Юрія Григоренка при художньому оформленні Ол. Климка, в музичному супроводі С. Сапруна, колядки і співи диригента С. Гумініловича тепло була сприйнята нашим глядачем і мала непересічний успіх.

Ми не подаємо режисерських коментарів, як то водиться іноді при виданні театральних примірників, стоячи засадничо на тій точці зору, що такі коментарі, в більшості випадків, суб'єктивні та непотрібно обмежують творчу ініціативу майбутніх поставників твору.

Дозволимо хіба собі зауважити, що сама містерія за формою і змістом належить до творів, що їх можна віднести до театру ідей, тому саме, на нашу думку, реалістичний план постанови містерії цілковито не надається. Вважаємо, що режисери цього твору мають широке поле для попису для своєї творчої інтуїції в шуканні саме такого сценічного відтворення, яке в найбільшій мірі допомагатиме вияву глибоких ідейних вартостей цього прекрасного твору.

Юрій Григоренко

НЕ ПЛАЧ, РАХІЛЕ...

РІЗДВЯНА МІСТЕРІЯ - ДРАМА В 3 ДІЯХ

О С О Б И :

ВІЧНИЙ ГОСПОДАР •

БАТЬКО

МАТИ

РОМАН

ДІТИ

ІРОД

РАХІЛЬ

ТРИ ЦАРІ

ТРИ ПАСТИРІ

КНИЖНИКІ

НАРОД

КАТИ

КОЛЯДНИКИ

Драма спирається на Святе Письмо, народну різдвяну творчість та на поетичні твори Б. І. Антонича, Б. Кравцева і М. Черемшини.

Прем'єра відбулася силами Театральної Студії ім. Леся Курбаса, дня 5 січня 1952 р., в Буенос-Айресі.

Декорації до І дії, вик. Ол. Клишко.

ДІЯ I

Дзвонять церковні дзвони. Завіса вгору. За столом батько, мати. Дівчинка зорить небо. Вічний господар проходить біля них, постать не з цього світу. Він — символ духовості — Сковорода. Його ніхто не бачить. Хата — три стіни, а довкруги холодна зима, дерева, морозне небо. На стіні сліди з давно знятих ікон.

Вічний господар:

Одбиті від порогів рідних дому,

Від рідної одірвані землі,

Заметені в чужину невідому,

Як в осінь буревійну журавлі, —

Струснімо пил чужих доріг і втому

і, зочивши зорю у зимній млі,

Сповнімся нині, друзі, благодаром,

Далеких вечорів Різдвяних царом!

Тож різно тут прийдеться, друзі, нам

Хвилину Свят-вечірню зустрічати:

Одним в гурті своїх... А дехто там

В північній буде тугу заливати...

І може хтось, такий самотній сам,

В чужі простори вийде, мов на чати, —

Зорю зорити... Й будуть чини й одні!

Що й знать не знатимуть, які це дні!

Свят-Вечір по хатах! *)

(Вічний господар поволі виходить).

Дівчинка: Мамочко, тату, вже є перша зірка на небі!

Мати: Тихше, дитинко, тихше!

Дівчинка: (підбігає, шепоче) Перша зірка на небі.

Батько: Добре. доню, добре! (Синок входить з дідухом). От і дідух. Постав його ось тут, у куті, на почесному місці. (Синок, поклавши дідуха, стає побіч усіх. Батько ламає просфору). Святі родителі, приходьте до нас хліба й соли поїсти!

Мати: (в поклоні) Не помніайте лихом, родителі, чим хата багата, тим рада.

Дівчинка: (глядиць тривожно й зацікавлено) Де родителі, мамо? До кого ви говорите?

Мати: Скажу тобі, як підростеш.

Дівчинка: А я хочу знати, мамочко, де є родителі?

Мати: (з острахом до вікна) Тихше, дитинко, тихше, а то почувуть і лихо буде. Ох Боже, чи минуться коли ці іродові часи?

Батько: (йде до столу, бере просфору). Не такі тепер свята, як колись були: з колядою, з ялинкою, зі столом повним добра, з колядниками. І стіни не такі порожні були. З іконами й рушниками...

*) З поезій Б. Кравцева.

Мати: Навіщо згадувати, серце ранили.

Синок: Як таточку, як ви святкували?

Батько: Пізніше, сиону, розповім тобі усе.
(Чапає просфору). Щоб свят назарік ді-
ждати і щоб кожний вільним і щасливим
став (Дівчинка шепче щось братчикові,
і він):

Синок: Розповідьте, тату, як це колись свят-
кували.

Дівчинка: (враз пригадала собі). А Роман де,
маго?

Батько: Для тих, хто не може бути з нами,
ось порожнє місце і тарілка...

Мати: (Обсунулася на крісло, сили її опу-
стили). Романочку мій, де ти тепер? Вій-
на тебе забрала, ні слова від тебе, ні
вістки...

Батько: З в'язниці колись дав знати про се-
бе. А тепер? Живе чи ні, в неволі чи на
волі, Бог один знає.

Мати: Щоб він не робив і де б не був, бла-
гослови, Боже, його труди.

Батько: А може, нема теплої хати для ньо-
го, може, як звір ховається в нетрях...
серед людей місця йому немає...

Мати: (а в неї враз надія в серці) Хто знає,
чи ми не журимося надаремне. Стільки
людей пішло туди, на захід. Бог мило-
сердний, може й нам уділить крихітку на-

дії. Це ж нині свято радості, з добрим словом на прийдешні годи!

Дівчинка: А хто не колядники? Чого вони ходили по хатах? Шукали когось?

Батько: Ходили до людей добрих із словом Божим, коляди співали.

Синок: Коляди? А як їх співали?

(Деся з далеких просторів загомонила тиха коляда):

Добрий вечір тобі, пане господарю...

(Це колядники, що їх постаті ледве видніють серед дерев. Усі заслухалися).

Батько: Це спомин, діти, тільки спомин давно минулих часів. Ось, дитинко, коляда про народження Сина Божого.

Дівчинка: Народилася дитинка Божа? Така ось маленька?

Синок: (побачив раптом зірку на небі) Яка зізда золота... дивіться, дивіться!

Мати: Тихше, синочку, тихше, це теж спомин, далекий добрий спомин. Щоб тільки не розвіяти мрій...

I. колядник:

Та вже ж у двір три радості ішли!

Їм назустріч ясно так горіли свічі

В багатих калачах - і сяйвом плив

Святковий світлий час в серця і в вічі.

Всі вірять вже: і туга й біль не вічні,

Тож назарік краще буде.

I. колядник:

Зате, щоб нарік знов в пахкому сіні
Проміням щасним грався сміх дітей,
Щоб знов дідух владарив — як давніше,
Багатий на колосся золоте.
Над двором статком всім: щоб темні тіні
В їм пристуну не знали. І на те... *)

III. колядник: Щоб повернулись ті, що по лі-
сам

I. колядник: В які терени їм колядку слати?

II. колядник: Де ж їх усіх розпізнавать, шу-
кати?

III. колядник: Дорогі й величні творці нашої
щоби!

Мати (благає) Колядуйте їм і синові моєму,
Романові. Може, серцем своїм почують,
що в цей вечір ми є з ними.

I. колядник: Щоб кованими возами та воро-
ними кіньми верталися до нас. Щоб усі
двері у нас їм відчинилися, самі свічі по-
засвічувались, самі книги та й розчита-
лися.

II. колядник: Щоб зрадувалась ними на ріллі
скиба, у морі риба, у горах зілля, у сто-
гах зерно.

III. колядник: Щоб уся рідна земля для них
одна світлиня - веселиця, сонечко в вес-

*) З поезій Б. Кравцева.

ні, зоря із моря.

I. колядник: І вітаємо вас прибутком добрим та віком довгим, урожаем на хліб, мзром між людьми, гараздом і волею в хатах, на ланах, на дорогах, у лісах і водах, в повітрі і світлі всієї нашої землі.

II. колядник: Бо знайте, що гори гинувські лежать повалені і падають криваві голови хмарами . . . Що кров запечена, скипіла на їх камінних ребрах. Що земля наша з горя сонця не бачить . . .

II. колядник: Але весь народ думками собою і кланяється своїми ранами, своїм болем.

I. колядник: О ви, що по лісах, за цим словом будьте сильні, здорові — молодці і щні та гречні. *) (Колядники зникли, як і ні).

Батько: Так-то було, діти, в далеких до рих часах . . . (Раптом залунав гомін багатьох кінських копит. Жах майнув по хаті, замовкли непорушно. Врешті):

Мати: Рятуй нас, Божая Мати! Що це?

Батько: Не бійтеся, ця ніч — Божа ніч, і в ній нічого злого не буде. Лихо приступу не має. Божий син народився. (Стукіт у вікно). Хай станеться, чому написано статись. (Відкриває твердо двері — виходить. Чути голоси радості. Входить Роман, озброений).

*) За М. Черемшиною.

Батько: Романе!

Роман: Та у! Мамо!

Мати: Сину, синочку! Ти таки прийшов до нас! Боже милосердний, щоб тільки хтось не побачив, не почув...

Роман: Не бійтеся нічого! Я тільки на хвилину, щоб побути між вами на Свят-Вечір. (до дівчинки). І що ж, маленька, пізнаєш? (до брата). А ти вже виріс, скоро великим будеш!

Мати: (голосі — і радість, і тривога). Я плачу з радості і сама не знаю, що діється з душею. Правда не, чи сон?

Батько: А як же там? Безпечно? Не буде біди тобі і нам?

Роман: За біду ніні не важко! Але я зробив, що міг. Годину часу маємо. Чаги беруть село на зміну. Щоб кожний побув між своїми. Але несподіванка все може бути. Таке вже наше життя!

Мати: Скажи, синочку, де ти живеш і які твої діла?

Роман: Живу всюди й ніде. Пригорає мене паніч земля рідна і сніг, хоронять ліси, дають надію товариші.

Мати: Яке життя, яке життя!

Роман: Гарне життя, величне! За волю, мамо, ніякі труди не страшні. Як колись пред-

ки наші, обстоюємо збройно і віру нашу і землю. Від Ірода!

Батько: Син Божий прийшов, щоб смертю смерть побороти, щоб перемагати страждання і зло. Благослови, Господи, твоє діло.

Роман: Спасибіг вам, мамо й тату. Тож посидьмо трохи по старому звичаю. Мені нічого розповідати, але вас прошу, розкажіть, як не колись бувало, від початку світу...

Мати: Тож починаймо з Богом, хай зпомни про старі звичаї і давній Свят-Вечірність сиду йому і його друзям витримати лиходіття.

Роман: Побороти Ірода навіки-вічні!

Батько: Сідайте, діти!

Мати: Згасім краще світло — буде безпечніше.
(Світло погасає звільна, усе в півтемі).

Батько: Як ще не було нічого, тоді не було ні неба, ні землі. Було синє море, а серед моря зелений явір. На явороньку три глубошки, раять, як бути далі (нагадалекій протяжний свист. Діти пригорнулися до батьків, усі збентежені).

Роман: (спокійно) Не бійтеся, не тільки перший звук для мене.

Мати: Вже мусиш відійти? А може йде лихо?

Роман: Ні, мамо.

Батько: Син Божий теж ховався від Ірода і виховався. Тож нині і ми надіймося на все добре.

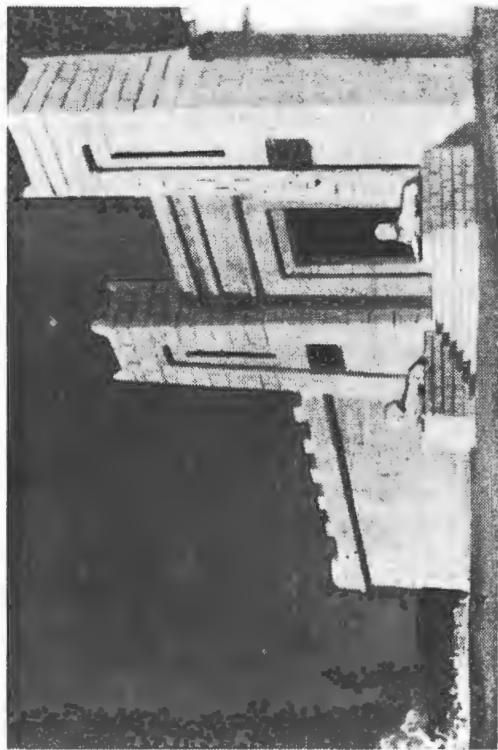
Мати: Береженого Бог береже.

Роман: Які ви добрі для мене, мамочко. Але ні, небезпеки нема, сторожа напготовілі. Оповідайте, таточку, далі.

Батько: І сотворив Бог небо й землю, наповнив її всією душею, а накінець сотворив чоловіка. Згрішили перші люди і прогнав їх Бог з раю. Мали перші родичі дітей і внуків, розрісся рід людський і наповнив землю. Аж пошні. І прийшов час, сповнилося слово Боже: для відкуплення гріхів людських, зійшов на землю Син Божий. Народився в Вифлеємі, і написано було, що терпітиме від Ірода...

Роман: (зривається) На нашій землі Ірод!

З а в і с а

Декорації до II і III дій, вик. Ол. Климко

ДІЯ II

Глиbokі тіні серед зелені темних кипарисів, що біля палати Ірода. Біліють тільки мармурові боги. З неба йде дивне світло від зорі Богонародження. Фронтон палати Ірода вріс наче таран у чорну землю. Сіра, гладка брила, ця палата. Без вікон, тільки темний вхід до неї.

На небі пламеніє зоря. Юрба споглядає на неї. Страх висить у повітрі. Люди безчасові. Одні в римських і жидівських одягах, інші в убраннях різних епох, аж понині. Слова непевні, слова, що тиснуть душу, розривають серце:

Чоловік з народу: Казав комісар, що це нічого надзвичайного. Природне явище.

I. жінка з народу: Не вір йому. Він тільки так казав. А сам з жінкою виїхав.

II. жінка з народу: Ой людоньки, рятуйте! Вона росте, росте, наближається до нас. (Очі великі зі страху, уста викривлені, постаті зігнені).

I. книжник: П'ятсот років тому появилася така сама звізда і принесла горе. Ні хати,

ні людини не залишилося, тільки пси дикі обгризали кісті людські. Нікому було їх поховати.

Народ: Ой, жах, жах!

II. жінка з народу: Кінець світу гряде! (І враз виступає з юрби постать з блідим фанатичним обличчям).

Постать: О! Слухайте, люди! Що може нам статися злого від цієї звїзди? Чи може бути щось гірше від... від цього горя, що він нам приніс? Він!

Народ: Хто, хто?

Постать: (вибігає на терасу, лише витягнулося в сторону палати). Він, Ірод Сатана!

Народ: А-а-а! (Юрба похилилася з жаху, наче колосся під вітром).

I. жінка з народу: Мовчи, божевільний!

II. чоловік з народу: Ні, ні, це не ми, це він так сказав!

II. жінка з народу: Я нічого не знаю!

III. чоловік з народу: Я нічого не чув!

II. жінка з народу: Геть з ним!

Народ: Щезай!

II. книжник: Шпиги всюди!

Народ: А-а-ах!

I. жінка з народу: Я не боюся, чуєте? Я зорі не боюся. Я навіть його не боюся.

II. жінка з народу: Тихо, тихо, пронадемо, як

почує. (Входять пастирі, ясні, щасливі).

Народ: Хто ви такі дивні, не боїтеся?

I. пастир: Ми боялися цього світла. Але, прийшли янголи, ми чули голоси з неба.

Народ: Що ви чули? Що? Що?

II. пастир: Голос з неба: “Ось бо благовіщу радість велику, що буде всім людям на землі. Народився Господь в городі Давидовому. Знайдете дитинку, сповиту, лежачу в яслах”.

Народ: І що?

— Шукали?

— Знайшли?

II. пастир: Слава на висоті Богу, а на землі спокій між людьми благословенними. (Пастирі відходять. Чути далекий хор):

На небі зоря нам засіяла...

(Входять три царі).

I. цар: Що тут сталося, люди добрі? Хай Бог буде з вами.

З народу: Не говори цих слів, а то нещастя приведеш на нас.

II. цар: Не бійтеся, люди, ось ясність з неба радісну вістку приносить: Цар любові народився!

III. цар: Шукаємо його, і зоря вказує нам дорогу з далеких наших країн. З-за моря, із сходу, і з землі, що лежить поза північним вітром.

I. цар: Не знаєте, де Він народився?

Народ: Ні, ні, не питайся!

Чоловік з народу: Спитаєте книжників, вони знають.

Жінка з народу: Може й справді любов запа-
нує між нами?

Народ: Любов? Воля? Спитаймо книжників!
Раббі, де раббі? (Ірод з палати. Він,
Ірод римський і Ірод новітній. З ним два
кати з автоматами. Червоне світло з па-
лати багрянить усю його постать)

Народ: А-а-а! (І завмерли з зігненими спина-
ми. Ірод мовчки оглядає народ. Вказує
на когось рукою. Кати жорстоко б'ють).

I. кат: Пашол вон! (І знову вибирає Ірод но-
ву жертву).

II. кат: (б'є). Вон! (Чим далі, тим більше гне
спини народ, опадає поволі на землю.
Навіть книжники - фарисеї гнуться,
хоч опірно додолу. Тільки три царі сто-
ять непорушно. З саду чути гру флейтів
і арф).

Ірод: Ви куди — царі?

I. цар: Йдемо шукати Месію, нового князя
любові.

II. цар: Сповнилися віщування великих про-
років. Ось тут закон, писаний на небі.

Ірод: (улесливо). Вітаю, дорогі гості чужин-
ні! І я хочу зложити честь новому цареві.

Тож поможу вам знайти дитятко. Книжники - фарисеї — до мене! (Книжники підступають неохоче і гордо. Стоять. На них звернули дула автоматів кати. І вони похиляють коліна). Де народився Месія?

I. книжник: (розвиває пергамент). Ми з Великої Юдейської Ради читаємо в пророка Михея, що жив за царя Ахеса. (Читає): “І ти, Вифлееме, не гірший еси між князями. Бо з тебе вийде цар, що пануватиме над народом Ізраїля”.

Ірод: (злісно). Отже, де народився Месія?

II. книжник: В Юдеї, в місті Вифлеемі.

Ірод: (ще більш люто). У Вифлеемі? А не знаєте, скільки народу зібралось тут для перепису? Де його шукати? Хто його родителі?

I. книжник: Марія наймення, панна непорочна, і тесля з Себулона, Йосиф.

Ірод: Хто він?

I. книжник: Чоловік бідний, живе, як Давид, серед овець.

Ірод: (лукаво). Що ж, новонароджений цар хоче сісти на моєму троні?

II. книжник: (він, гордий з поразки могутнього Ірода, встає з колін). Що ж, не всім є дано бачити майбутні події. (Ірод нетер-

Ілляче дає знак рукою. Книжники відходять).

Ірод: (улесливо до царів). Несете дари новому цареві світу?

I. цар: Бальзами й пахощі сходу: ладан і смирну.

II. цар: Золотих і срібних божків босфорських у дарі.

III. цар: Меч і пшеницю з України.

Ірод: Тож можете це передати. Чого ж ішли ви самі багато миль, аж у Вифлеєм?

I. цар: Низький поклін віддати Тому, чий прихід віщувало небо.

III. цар: Привітати Того, хто поборе темінь. (Ірод здригнувся).

II. цар: Бога, що ми його відчули в провісних снах.

Ірод: Ідїть, царі, шукати його, а як знайдете, скажіть йому: І я хочу привітати його та забрати в свою палату. Дам йому все, що існує найкраще в світі: золото й срібло, багато слуг та вчених людей, щоб вивчили його на великого й мудрого царя. (Ірод виходить, царі збираються у дальші мандрі).

I. цар: Бідна мати! Меч пройде крізь її серце, стоїть у святих писаннях.

II. цар: Підуть на чужину: з Єгипту покличу Сина Мого!

III. цар: Спаси, Господи, маленького! Смерть підняла руку на нього. (Відходять).

Головний кат: (входить, на його свист вбігають кати). З наказу царя юдейського маєте негайно знайти новонароджене дитя! З цілим родом привести до палати. Коли не схочуть, закувати і взяти силою. Зрозуміло?

Кати: Да!

Головний кат: Геть!

Ірод: (входить). Стривайте, новий наказ. Не випустити нікого на чужину. На кордонах спустити залізну завісу. У Вифлеємі повбивати всіх дітей до двох років життя. Чули?

Кати: Да!

Ірод: Геть! (Ірод залишився сам. Схрито глянув на зорю). Цар Юдейський! Дитина — і цар! А я не цар? (Поміж людей, що на землі, просовується наперед). Тільки я є царем. З ласки Августа, я — Ірод, цар Юдейський! Поки що. Бо йде час. стану самим Августом! Я — цар землі! Я — цар світу!

З а в і с а

ДІЯ ІІІ

Ніч. Палата, як у другій дії. Побиті люди на землі. Ірод вибігає з палати.

Ірод: Повітря! Душуся в палаті! Ах, зоря! І тут і всюди вороги. Хочуть мене знищити! Мене -- царя! Ненавидять мене! Кажуть: "Ніч люта — іродова ніч". Боюся ночі. Духи спати не дають. Ці з полонаними кістьми, ці без голів. Спокою не дають. Мені, цареві! Що це, що це знову?

І постать з люду: (підводиться)

Месія народився
І зможе темні сили.
Пішли вже яничари
Шукати немовляти.

ІІ. постать:

Поміж дітей шукали,
І встала кров прокльоном,
І матері ридали,
Над Сяном і над Доном. *)

Ірод: Хто це? Гей, сторожа! (Входять кати).

*) Богдан Кравців.

І. кат: Царю! Наказ виконаний — діти не живуть.

ІІ. кат: Нема ні одної живої дитини... Тільки... Сина Марії нема між ними. Ні Марії, ні Йосифа ми теж не знайшли.

Ірод: І що далі? Кажі! Де вони?

І. кат: Три царі змилили шлях за собою. Вони вже на чужині. Люди, яких ми зловили, тих, що вітали зорю, казали: — Сина Божого ми бачимо в кожній людині.

ІІ. кат: А на муках стогнали: — Як зірка, ця дитина! Між ослами та волами, в яслах, народився тихий Син Марії.

Постать з люду:

Це янгол скрив Дитятко,
Щоби, як Ірод згине,
Вернулось, виростало
По селах України! *)

Ірод: Далі! Чого стали?

І. кат: Люди йшли, вітали його. З лісів, з гір, з далеких полонин.

ІІ. кат: Багато ми їх замучили, та вони не сказали нічого. Тільки на муках казали до інших: — Браття, молітеся за нас!

І. кат: І мовчали.

ІІ. кат: А коли говорили, то недоладу.

І. кат: Молилися! (Ірод уже не слухає катів.)

*) Б. Кравців.

Він чує неземний голос дивної пісні).

I. постать з люду:

Народився Бог на саних,
В лемківському містечку Дуклі.
Прийшли лемки у крисанях
І принесли місяць круглий.

II. постать:

Ніч у сніговій завії,
Крутиться довкола стріх.
У долоні у Марії
Місяць золотий горіх.*)
(Поволі входить бліда жіноча постать.
Вона ледве йде. До неї простягаються
руки людей, що оживають під поглядом
її сумних очей. І вони підтримують її).

Жінка: Де він? Де вбивник? Віддайте мені
моїх дітей!

Ірод: Ти хто?

Жінка: Я Рахіль, він повбивав моїх дітей,
Ірод проклятий. (Вона простягає руки до
народу. А люди поглянули в сторону Іро-
да. Тоді й вона глянула на нього. І вжахну-
лася).

Рахіль: Ах, це ти, сатано! Віддай мені моїх
дітей, віддай!

Народ: Від-да-а-й! (Рахіль підходить до Іро-
да, він відступає).

*) Богдан Ігор Антонич.

Рахіль: (проходить з витягненими руками).
Де мої діти? Де мої діти?

Народ: Не плач, Рахіле! Народився Син Божий, і зникнуть і сльози, і горе. Діти твої вернуться з країн чужих додому, в границі свої! (Чути далеку пісню: "Не плач Рахіле...") Пісня пливе, втихає, Рахіль із словами вічного запиту - де мої діти — відходить).

Ірод: Я вбив, я! Це я обагрив світ кров'ю. І нікому мене судити - я цар. А хто ти, Рахіль? Мати своїх дітей і тільки! А може? ... Ні, вона мати усіх, усіх, всієї... країни, всього роду людського! Що це, хмари? Буря? Тільки зоря, і вона вже блідне!

I. книжник: Почуйте народи слово Господнє: Викунить Бог Якова і вибавить його з рук того, хто був сильніший. І буде веселитися народ, і душа людська буде, мов напоєний водою сад! (Станула темнота страшна, тільки червоне світло з палати падає на Ірода. А він бачить уже своє безсилля, він наче божевільний).

Ірод: (до книжника). Що це? Хто затемнив світ? Які це сили проти мене? Бог? Не знаю Бога! Закувати його, вкинути в тюрму! Ха-ха! ... Ніхто не здобуде моєї столиці світу! Мій город сильний, його

ніхто, ні сам Бог не знищить!

I. книжник: Горе тобі, горode великий, одягнений в багряницю, в каміння дороге, в рубіни і перли. Однієї години спустошене все буде!

Народ: Хвала й поклін Господу, бо правдиві суди Його, що осудив велику блудницю! Це вона нищила землю злодіянням своїм. Блаженний, хто бере участь у воскресінні!

Ірод: Ні, я ще живу, я не здамся! Кати! Трубіть на війну, останню війну за великого царя всієї землі... (Труби, блискавиці, громи, темрява. Пожежі. Ще видно, як Ірод, закинувши плащ, входить у багряне свігло палати і зникає в ній. Народ, задивлений у картини війни, що їх бачить десь на обрїях. А каскади могутніх тонів музики — це воєнні шуми й гомони).

I. постать з люду: З диму вийшла саранча на землю і дано їй власть скорпіонів земних!

II. постать: А саранча — коні воєнні, а лиця їх, як лиця людські! (Відблиски пожеж, страхіття війни, воєнні шуми, вибухи, сирени).

III. постать: І мали панщери наче броні. А шум крил їхніх, шум возів, коли багато ко-ней біжить на війну.

- IV. постать:** І мають над собою царя, володаря безодні. А ім'я його – Губитель.
- V. постать:** І вбито одну третину людей від вогню, від диму і від сірки.
- VI. постать:** Вийшли з чотирьох сторін світу на долину і обступили табір святих.
- VII. постать:** І зійшов вогонь з неба, і пожер військо сатани, а сатану вкинуто в озеро вогняне. (Яспість велика огортає світ. Серед народу бачимо всіх тих, що й досі, батька й матір, Романа і його брата й сестру. Входить вічний господар Сковорода, провадить з собою Рахіль. Далека, лагідна, серафічна музика).
- I. книжник:** І чув я голос з неба, наче голос многих вод і голос кобзарів. І поглянув я: ось агнець стоїть на горі, а з ним сто сорок чотири тисячі, що в них ім'я Отця написано на чолах. І бачив я нову землю і нове небо і чув голос.
- Народ:** Ось оселя Божа з людьми, і Бог домуватиме з ними. І обітре Бог сльозу всяку з очей їхніх. І не буде ні смерті ні смутку, ні крику.
- I. книжник:** Рече Бог: Ці слова бо — слова правдиві. Я альфа і омега, початок і кінець! (Входить Вічний господар і Рахіль).
- Рахіль:**
Оре плужок четвертичкою.

А все волики, а все половії,
А в них роженьки, все золотії,
А плугатирі все пловковії.
Та вийшла ід ним Божая Мати,
Та і сказала: оріте же, синки,
А з довга нивки, а з дрібна скибки.
Та посіємо ми яру пшеницю,
Та вродиться що стебло-стебло.
Накладемо кіп, як на небі звізд,
Стане господар межи копами,
Як ясен місяць межи зорями. *)

Вічний господар:

Дозвольте ж друзі, що за словом тим,
Не вимагаючи в подяку плати,
За звичаєм прадавнім роковим
Здоров'ям, щастям всіх Вас привігати!
З роси, з води! Дай Боже нам усім
Різдва святого нарік дочекати
І поривати тисячні ряди
Могутнім вільним словом коляди!**)
(Лунає коляда: "Бог Предвічний...")

*) Народне.

***) Богдан Кравців.

З а в і с а

